

onderlinge hulp aan geneesheren, waarvan hij in 1909 voorzitter werd. Wel was hij gevoelig voor sympathiebetuigingen die hem vanwege zijn leerlingen meer dan eens tijdens zijn lang leven te beurt vielen. Zwaar leed hij door het verlies van zijn enige zoon en van zijn echtgenote; in zijn onverminderde belangstelling voor de wetenschap zocht en vond hij solas voor zijn smart. Lang bleef hij fris van geest en lichaam.

Lit.: Liber memorialis Univ. Gent, 1960; — H. LÉBOUCQ, Charles van Bambeke, professeur à la faculté de Médecine de Gand, 1921; — H. LÉBOUCQ, Biographie Nationale, dl. 26, 1936-1938, 138, s.v.; — Livre Jubilaire dédié à Charles van Bambeke, 1899, 335 blz.; — W. SCHLEICHER, Ueber den Teilungsprozess der Knorpelzellen, Cent. Blatt f.d. Wissensch., 1878, nr. 233; — Ch. VAN BAMBEKE, De la nécessité des études pratique, Belg. Staatsblad 26 sept. 1882; — De volledige werken van Ch. van Bambeke kan men inzien in de Gentse universiteitsbibliotheek.

L. ELAUT.

BAUDET, BAUDOT, Willem van, zie s.v. **AUXONNE**

BEERNAERT, Euphrosine, kunstschilderes.

Geboren te Oostende op 11 april 1831 als dochter van Bernard († 1862) en Euphrosine Royon (1809-1888). Zuster van Auguste, staatsman (1829-1912). Overleden te Elsene op 7 juli 1901. Bleef ongehuwd. Van moederszijde was B. nauw verwant met twee schildersfamilies: de Hamman's en de Van Cuyck's.

B. woonde vooreerst te Oostende. De vele promoties die haar vader maakte in de Dienst voor Registratie en Domeinen brachten het gezin achtereenvolgens te Dinant (1837), Namen (1839), Leuven (1847) en Brussel (1849). B. voelde zich al van jongs af tot het tekenen en schilderen van landschappen aangetrokken. Te Namen kreeg ze als kind wat schilderlessen van Fernand Marinus, directeur van de plaatselijke academie. Te Brussel kreeg B. verdere adviezen van kunstenaars als Théodore Fourmois, Pierre-Louis Kuhnen en Edmond de Schampheleer.

Van enige lijn of regelmaat in hun onderricht was er echter nooit sprake.

B. debuteerde in het Driejaarlijkse Salon van 1851 te Brussel met een „Herinnering aan de Maas; zonsopgang” en een „Berglandschap met naderend onweer”, twee romantische landschappen die door de kritiek gunstig onthaald werden. In de jaren 1850-1856 ondernam B. enkele studiereizen in Frankrijk, Italië en Duitsland. Deze hadden blijkbaar geen impact op haar kunst, tenzij op één enkel werkje: „Herinnering aan Ziegelhausen” (1854). B.'s motievenkeuze bleef toen al beperkt tot de Kempen, de Ardennen, Gelderland, Holland en de Noordzeekusten; streken waar ze regelmatig kwam.

Haar regelmatige deelneming aan de Driejaarlijkse Salons te Antwerpen, Brussel en Gent, en aan de talloze tentoonstellingen in de provinciesteden (Brugge, Kortrijk, Leuven, Luik, Mechelen, Bergen, Namen, Oostende, Verviers, Veurne...) leverde haar hele leven lang een stroom vrijwel unaniem positieve kritieken op, maar nu en dan ook een waarschuwing om het traditioneel-romantische pad niet te verlaten voor modernere tendenzen.

Naar eigen zeggen begon B. pas ca. 1862 ernst te maken van haar carrière als gespecialiseerde paysagiste. In die tijd verliet ze haar vroegere stijl die nog een aantal romantische invloeden vertoonde: zoeterig, geflatteerd koloriet, geweldige licht-donker contrasten, thema's als onweer, zonsopgang en avondstemming... Onder invloed van haar vriend, de dierschilder Louis Robbe, kwam ze in enkele jaren tijd een zeer mannelijk realisme in haar landschapskunst. De sfeerschepping, eigen aan haar werken, zoals het weergeven van melancholische eenzaamheid in bos, heide of duinen, veelal in de herfst of onder bewolkte hemels, was dan de romantiserende inbreng in haar overigens realistische kunst. Vandaar dat B.'s rijpe stijl het best als „romantisch-realisme” bestempeld kan worden.

Van 1864 af tot in de jaren negentig,

exposeerde B. geregeld en met succes in zowat alle voorname internationale salons. Ze sleepte er tal van onderscheidingen in de wacht.

Het buitengewone succes dat B. al die jaren te beurt viel, moet natuurlijk grotendeels verklaard worden vanuit haar broers positie als minister van Landbouw, Openbare Werken en Schone Kunsten, later zelfs als Eerste Minister. Men heeft steeds beweerd, dat B. achter de schermen een grote rol speelde bij het toewijzen van staatsopdrachten aan beeldende kunstenaars. Vandaar dat haar persoon en werk doorgaans in ere werden gehouden door belanghebbende kringen. Wat echter niét wil zeggen dat haar kunst van inferieure kwaliteit was: haar landschappen waren zéker even goed als die van die vele andere landschapsschilders die ons land toen kende: Asselbergs, Baron Coosemans, Courtens, Lamorinière, Quinaux, Roffiaen, Wytman...

Omstreeks 1872 was B. op reis in Spanje, maar schilderijen met Spaanse gezichten zijn blijkbaar niet aan te wijzen. Van 1873af werkte B. veel aan de Scheldeovers nabij Antwerpen. Dan logeerde ze te Hoboken in het „Gravenhof”, het landgoed van haar neef en nicht Emile en Louise de Harven - Van den Abeele. Daar ontmoette B. geregeld andere kunstenaars die te gast waren bij de kunstminnende de Harven: Théodore Baron, Emile Claus, Edgard Farazyn, François Lamorinière, Charles Tschaggeny, Camille van Camp, Charles Verlat... Van Hoboken uit gingen ze olieverfstudies maken langs de Schelde (Burcht, Temse, verder tot Hingene). Allen zagen ze mekaar ook terug op Walcheren, nabij Domburg, waar de Harven een tweede landgoed bezat. De vele heerlijke Walcheren-gezichten van genoemde paysagisten hebben wij in feite onrechtstreeks aan de Harvens gastvrijheid te danken.

Eind 1874 kwam de jonge schilderes Anna Boch als leerlinge in het atelier van B., na een twist met haar vorige leermeester P. L. Kuhnen. Ook met B.

was de verstandhouding niet opperbest: Kuhnen en B. waren te zeer mensen van traditie om het (in hun ogen) verregaande modernisme van Anna Boch te begrijpen. In 1876 verliet Boch dan ook B. om bij I. Verheyden verder te studeren. In hetzelfde jaar ondernam B. een reis naar Noorwegen. Ze bezocht o.a. de Noordkaap en Tromsø en bracht vandaar een aantal studies mee die ze gebruikte voor enkele grootse atelierstukken. Een grote eer viel de schilderes in 1877 te beurt toen koningin Marie-Henriette bij haar een „Scheldeovers te Temse” aankocht. B. en haar moeder betrokken in 1878 een eigen villa, Braambosstraat 20 te Elsene. Centrum van het hele huis was het pronkerig ingericht atelier met aanpalende plantenserres. Haar eetkamer decoreerde B. in 1878-1879 met een ensemble landschappen, olie op doek, die op maat van de beschikbare wanden gemaakt werden. In 1879 zou B. nog zo'n suite schilderen voor de „Villa Verbist”, het huis van een nicht op de zeedijk te Oostende. In 1883 voltooide ze een dergelijk ensemble voor het hotel van Auguste Beernaert, Aarlenstraat 11 te Brussel. B.'s villa was een ware ontmoetingsplaats voor tal van (meestal academisch ingestelde) artiesten. Ze organiseerde er ook regelmatig muziekavonden voor haar selecte vriendenkring. Zo kwam Joseph Mertens er op een avond in april 1884 een selectie uit zijn opera „De Zwarte Kapitein” en verder eigen liederen en kamermuziek voorstellen.

Van een reis naar Zwitserland (Wallis) in 1882 bracht B. enkele studies mee, die ze thuis in enkele grote doeken omzette: „Moeras te Saxon”, „Molen te Saxon”, „Oevers van de Rhône”. In 1887 dook een nieuwe landstreek op in haar landschappen: de omgeving van Schilde in de Antwerpse Kempen. Ze voltooide in dat jaar ten minste twee grote Schilde-gezichten: „Herfstavond te Schilde” en „Moeras te Schilde”. Nog steeds in 1887 kocht Leopold II een „Scheldeovers te Hoboken” aan de schilderes. Een verblijf te Saint-Hélier

op Jersey (1888) lag eens te meer aan de oorsprong van enkele verrukkelijke doeken: „Oude eiken op Jersey” (Brugge, Groeningemuseum), „Strand te Saint-Hélier”.

Haar onbetwiste meesterwerk, „Toegangspoort van het klooster te Schilde” kwam pas in 1890 tot stand. Dit schilderij was waarlijk een hoogtepunt in de Belgische 19de-eeuwse landschapsschilderkunst: een gedurfde compositie met centraal een robuuste boom, links een gezicht op weiland en bos, rechts een met waterplanten overdekte watering, waarachter de kloosterpoort. Een virtuoze techniek ging gepaard met geslaagde sfeerschepping. Het doek, door de K.M.S.K. van Brussel in bruikleen gegeven aan het museum te Oostende, verdween samen met vele andere schilderijen van B., toen het stadhuis in mei 1940 afbrandde ten gevolge van oorlogsfeiten. Nog in 1890 kocht Marie-Henriette een tweede landschap aan B.: „De Schelde te Bornem”.

Toen B. anno 1892 gepromoveerd werd tot Officier in de Leopoldsorde, werd haar door de Belgische kunstenaars een huldebanket aangeboden, waarbij niet minder dan 146 illustere en minder gekende schilders, beeldhouwers en architecten aanzaten. Het jaar 1895 is vermeldenswaardig, omdat B. toen een kapitale rol speelde als bemiddelaarster tussen de kunstkenner Léon Gauchez en de Belgische staat betreffende de transactie van drie Memlingpanelen: „Christus met zingende en musicerende engelen”. Na heel wat perikelen werden die schilderijen door B.’s bemiddeling aangekocht voor het museum te Antwerpen. B. nam zelf een aanzienlijk gedeelte van de hoge aankoopssom voor eigen rekening. Een andere daad als mecenas stelde ze eind 1898 - begin 1899, toen ze een belangrijke schenking deed aan het Museum voor Schone Kunsten te Brussel: schilderijen van Reynolds, Astley, Raeburn, Van Alsloot, Van Utrecht, Van Kessel en beeldhouwwerken van Pajou, Vasse en Mouchy.

B. overleed op 7 juli 1901 na een jaren-

lange aanslepende hartkwaal. Haar begrafenis werd een grootse officiële ceremonie. Ze werd op het kerkhof te Bosvoorde begraven. De Albertusstraat te Oostende, waar ze geboren was, werd in Euphrosine Beer-naertstraat omgedoopt. Na haar dood schonk Auguste B. tal van schilderijen uit haar nalatenschap aan de musea van Brugge (1903), Brussel (1901) en Oostende (1901). Ook tijdens haar leven bemoeide Auguste zich steeds persoonlijk met de financiële aspecten van zijn zusters schilderijenverkoop. Hij stelde ook steeds alles in het werk om, o.m. via schenkingen, het werk van zijn zuster een ereplaats te bezorgen in het Belgische kunstleven; iets wat — gezien zijn positie — wel moest slagen. Vandaar dat B. na de dood van Auguste zo vlug in de vergeethoek is geraakt. B. was in haar tijd vertegenwoordigd in enkele der beste privé-verzamelingen van het land: Boch („Aan de voet der duinen in Holland”) - Brasseur (Oostende; „Bergengten van de Hoyoux”) - Pol de Mont (Antwerpen) - Edmond de Pratere (Brussel; „Vijver bij morgenstond”) - Ernest Gambart (Spa/Londen; - A. Jomouton (Namur) - Kon. verzameling (Brussel), - Paul Leroi - Robert Osterrieth (Antwerpen; „Duinen nabij De Panne”) - Marie Von Hohenzollern, Gravin van Vlaanderen („Duinen te Domburg”).

Nu is B. nog steeds goed vertegenwoordigd in de voornaamste Belgische openbare verzamelingen: Antwerpen, K.M.S.K.: „De heide te Oosterbeek” (1885), „Moeras in de Kempen” (ca. 1897), „De Sluisdeur” (ca. 1897) - Brugge, Groeningemuseum: „Weide aan een boszoom bij Domburg” (1880), „Oude eiken op Jersey” (ca. 1889), „Herfstavond. Moeras nabij bos” (ca. 1893) - Brussel, K.M.S.K. v. België: „Boszoom te Oostkapelle” (1878), „Vijver te Hingene” (1886) - Dendermonde, Stadhuis: „Te Westkapelle” (1882) - Elsene, M.S.K.: „Vijver bij morgenstond” (ca. 1888), „In de Kempen” (vóór 1898), „In de Kempen” (vóór 1898) - Gent, M.S.K.:

„In een Kempisch bos” (1894) - Kortrijk, M.S.K.: „Laar met poel” (1874), „Kempenlandschap” (1891) - Leuven, Museum Van der Kelen - Mertens: „Kempenlandschap” (vóór 1898) - Oostende, M.S.K.: „Landschap met beek” (ca. 1868), „Scheldeoever te Burcht” (1873), „De Schelde” (ca. 1873), „In de duinen te Domburg” (1873) - Spa, Musée de la Ville d'eau: „Omgeving van Postel” (1860), „Bosgezicht met rotspartij” (vóór 1889), „Kempenlandschap” (1891). In de Kon. Verzameling bevinden zich nog: „Scheldeoever te Hoboken” (2 versies; ca. 1886) en „Weide aan een boszoom”. Enkele opvallende zaken in de schilderijen van B. zijn de veel terugkerende zenuwachtig gepenseelde rietpartijen die het voorplan van vele schilderijen beheersen, haar zeer plastische manier om stammen en loof weer te geven, het verlaten-melancholisch karakter van haar meeste schilderijen en het eigen koloriet: vóór 1862 nog tamelijk gevarieerd, nadien beperkt tot grijsbruin, grijsgroen: allemaal gedempte kleuren.

In het K.M.S.K. te Antwerpen bevindt zich een marmeren busteportret van B. door Charles Brunin (ca. 1881), in het Groeningemuseum te Brugge is er een portretschilderij van B. door Godefroid Guffens (1898) en in de K.M.S.K. v. België te Brussel berust een bronzen portretmedaillon van B. door Paul de Vigne (1892). Eugène Broerman tekende haar portret in houtskool. Het werd afgedrukt in zijn anno 1893 te Antwerpen gepubliceerde album *Célébrités Nationales*. Een anoniem schilderij in de Verz. Schott te Brussel stelt Auguste en Euphrosine B. voor in gezelschap van de gebroeders Stevens, met wie ze overigens goed bevriend waren.

Interessante foto's van B. zijn te vinden in volgende tijdschriften: *L'Art* (21, 1901) - *Le Patriote Illustré* (17, 28, 14 juli 1901) en *Dietsche Warande* (5, 3, 1892).

Lit.: C. KRAMM, *Geschiedenis van de beeldende kunsten in de Nederlanden*, aanhangsel, Amsterdam 1864, 10; — P. P. ALBERDINGK-THYM,

De kunstenaar Meij. Euphrosine Beernaert, in: *Dietsche Warande*, 5, 3, 1892, 296-303; — E.L. DE TAËYE, *Les artistes belges contemporains*. Brussel, 1894-1897, 461-471; — H. FOUCHE DE HAREN, *Notice sur la famille Van den Abele et ses alliances*, Verviers, s.d.; — DU JARDIN, *L'Art Flamand*, 1900; — H. KERVYN DE LETTENHOVE, *Discours prononcé le 15 juin 1903 lors de la remise à la ville de Bruges de deux tableaux peints par Melle E. Beernaert*, in: *Journal de Bruges et la Province*, 16 juni 1903; — C. LEMONNIER, *L'école belge de peinture, 1830-1905*. Brussel, 1906; — THIEME-BECKER, *All. Lexikon der Bildende Künstler*, bd. 3, Leipzig 1909, 170, s.v. Beernaert (Euphrosine); — P. COLIN, *La peinture belge depuis 1830*. Ed. des Cahiers de Belgique, 1930; — *Dictionnaire des peintres*. Brussel, s.d. (1952), s.v. Beernaert, Euphrosine; — H. PAUWELS, *Catalogus Groeningemuseum, Brugge* (1960), 197; — N. HOSTYN, *De paysagiste Euphrosine Beernaert (1831-1901). Haar leven en werk*, (onuitgeg. licentiaatsproefschrift K.U.L.), Leuven, 1976.

N. HOSTYN.

BERGER, Andries Jacob, orgelbouwer.

Als oudste zoon van Andries en van Maria Janssens werd hij te Brugge geboren op 6 juli 1712 en dezelfde dag gedoopt in de O. L. Vrouwekerk. Hij was de neef van de orgelmaker Jacob II. B., de kleinzoon van de tot nu toe totaal onbekende orgelmaker Pieter Janssens. Wellicht leerde hij het orgelmaken bij zijn oom Jacob II B. Over de activiteiten van zijn vader is nog niets geweten. Hij was tweemaal getrouwd: op 3 sept. 1743 met Isabella van Eeckhoutte († 1749) en op 12 sept. 1751 met Catharina Druck († 1772). Andries Jacob Berger overleed op 12 sept. 1774 te Brugge en werd op 15 sept. begraven op de O. L. Vrouwparochie. Als orgelmaker was hij werkzaam van 1735 tot 1774; zijn oudste zoon Dominicus I zou hem opvolgen.

Na het einde van de Spaanse successieoorlog in 1714 volgden er een 70-tal jaren van relatieve rust en herleving in de Oostenrijkse Nederlanden. Vlaanderen bleef gespaard van drukke militaire activiteiten.

Juist binnen deze periode situeert zich het leven en het werk van Andries Jacob B., wellicht de belangrijkste orgelmaker in het bisdom Brugge van de 18^e eeuw.

Onder de orgels die door Andries Jacob B. gemaakt zijn, dienen vermeld te worden het orgel van 1737 te Brugge in